

عدالت فضایی و جغرافیای جرم

مؤلفان:

دکتر. اودامنی

(استادیار دانشگاه اسری امام علی (ع))

دکتر سیدعلی عباسی نژاد

(دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین)

دانشگاه علوم انتظامی امین

۱۳۹۷

انتشارات دانشگاه
علوم انتظامی امین

عدالت فضایی و جغرافیای جرم

مؤلفان: دکتر اردامینی، دکتر سیدعلی عبادی نژاد

ویراستار علمی: دکتر محسن رضا پور غلامی

چاپ یکم: زمستان ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۲۰۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: کهن

نشانی: تهران، ابتدای بزرگراه شهید خرازی، خیابان سپهر، سید اردبیلی، دانشگاه علوم انتظامی امین

تلفن: ۴۸۹۳۱۲۹۳

هر نوع چاپ و انتشار بدون مجوز ناشر، بگرد قانونی دارد

سرشناسه: امینی، داود، ۱۳۵۷ -

عنوان و نام پدیدآور: عدالت فضایی و جغرافیای جرم/مؤلفان داود امینی، سیدعلی عبادی نژاد؛ ویراستار محسن رضا پور غلامی؛ چاپ اول، زمستان ۱۳۹۷؛ دانشگاه علوم انتظامی امین، معاونت پژوهش.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲۴۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۳۲۱-۶

موضوع: Geographical offender profiling

موضوع: مکان‌یابی جغرافیایی بزه‌کاران و مجرمین

موضوع: Space and time-- Sociological aspects

موضوع: فضا و زمان--جنبه‌های جامعه‌شناختی

موضوع: -- Environmental aspects Criminology

موضوع: جرم‌شناسی -- جنبه‌های زیست‌محیطی

موضوع: Crime prevention

موضوع: جرم و جنایت -- پیشگیری

شناسه افزوده: عبادی نژاد، سیدعلی، ۱۳۵۳ -

شناسه افزوده: Amin Police University

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین. معاونت پژوهش و فناوری

رده‌بندی کنگره: HV ۱۳۹۷/۸۰۷۳ :ع۴الف/۸

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۳۲۱-۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۳۲۱-۶

سخن ناشر

کسب علم و دانش و تلاش برای بهره‌گیری از علوم جدید و بومی‌سازی آن برای رفع نیازهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به‌منظور اعتلای اقتدار امت اسلامی از توصیه‌های مهم اسلام است. علوم پلیسی که همگام با پیشرفت بسیاری از علوم محض و تلفیق آنها با یکدیگر، روز به‌روز نو می‌شود و مرزهایی تازه از دانش می‌سازد، از جمله علمی است که درخت آن در کشورمان در حال رشد و نمو و ثمر دادن است. تکیه آثار علمی برجسته و معتبر و اشاعه مفاهیم آنها از جمله رهیافت‌های کارآمد و اثربخش است، که ما را در سایه آن بستری مناسب برای بهره‌گیری از تجربه‌های ارزشمند و دانش بومی بزرگان و دانش‌آسان علوم پلیسی در کشورمان ساخت. بدیهی است اندیشمندان، خبرگان و کارشناسان امور پلیسی داخلی می‌توانند با تلفیق همگن تجربه‌های خود با علوم و تجربه‌های کارشناسان علوم پلیسی دیگر کشورها باعث پیشبرد دانش پلیسی در کشور شوند. امید است با نشر آثار کیفی از این دست، گامی هر چند کوچک در این مسیر بلند برداریم و نویسندگان، محققان، کارشناسان و استادان را برانگیزانیم تا تجربه‌ها و توان علمی خود را متبلور کنند و اشاعه دهند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار
	فصل اول: مفهوم مکان و فضای جغرافیایی
۱۲	تعاریف و مفاهیم علم جغرافیا
۱۳	۱-۱-۱- تاریخچه و تعاریف علم جغرافیا
۱۶	۱-۱-۲- مفاهیم و ماهیت جغرافیای کاربردی
۱۸	۱-۱-۳- مفهوم محیط جغرافیایی
۲۱	۳-۱- مفاهیم مکان جغرافیایی
۲۳	۴-۱- جرم و محیط جغرافیایی
۲۵	۵-۱- مفاهیم بین جغرافیایی
۳۶	۶-۱- الگوهای فضایی بزرگ‌مقیاسی
۳۶	۱-۶-۱- الگوی نقطه‌ای
۳۶	۲-۶-۱- الگوی پراکنده
۳۶	۳-۶-۱- الگوی خوشه‌ای
۳۷	۷-۱- رابطه بین مکان و فضای جغرافیایی
۴۰	۸-۱- جغرافیای جرم
	فصل دوم: امنیت و جرم
۴۴	۱-۲- امنیت و مفاهیم آن
۴۷	۲-۲- ابعاد امنیت
۵۵	۳-۲- احساس امنیت
۶۰	۴-۲- عوامل تهدید کننده امنیت در محیط‌های جغرافیایی
۶۱	۵-۲- تعریف لغوی و مفاهیم جرم
۶۲	۶-۲- ارکان و عناصر جرم
۶۴	۷-۲- مکاتب جرم‌شناسی
۶۴	۱-۷-۲- مکتب عدالت مطلق
۶۴	۲-۷-۲- مکتب کلاسیک
۶۶	۳-۷-۲- مکتب تحقیقی یا اثباتی
۶۹	۴-۷-۲- مکتب دفاع اجتماعی قدیم

۷۰	۵-۷-۲- مکتب دفاع اجتماعی جدید
۷۰	۸-۲- پراکندگی و جابه جایی جرم
۷۳	۲-۸-۲- همه گیری
۷۷	۲-۸-۲- جابه جایی جرم
۸۰	۳-۸-۲- پراکندگی جرم
۸۷	۹-۲- ابزارهای جغرافیایی در تحلیل جرم
۸۷	۱-۹-۲- نقشه
۸۸	۲-۹-۲- سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)
	فصل سوم: اوضاع محیطی و رویداد جرم
۹۲	۱-۳- علل رویداد جرم
۹۳	۲-۳- تأثیرات محیط بر رفتار انسانی
۹۵	۳-۳- مکاتب و نظریه های روابط محیط و جرم
۹۶	۱-۳-۳- مکاتب پیشگیری از جرم
۱۱۶	۲-۳-۳- مکاتب الگوهای رفتاری مجرم
۱۱۷	۱-۲-۳-۳- نظریه فعالیت های روزمره
۱۲۰	۲-۲-۳-۳- نظریه های فرصت و انتخاب طبیعی
۱۲۱	۳-۲-۳-۳- نظریه الگوی جرم
۱۲۴	۴-۲-۳-۳- نظریه پنجره های شکسته
۱۲۵	۴-۳- نقش شرایط محیطی در میزان ارتکاب جرایم و ناامنی
	فصل چهارم: عدالت فضایی
۱۲۸	۱-۴- مقدمه
۱۲۹	۲-۴- عدالت و مفاهیم آن
۱۲۹	۳-۴- عدالت از دیدگاه ادیان توحیدی
۱۳۳	۴-۴- ابعاد و مؤلفه های عدالت
۱۳۵	۵-۴- جهانی شدن و عدالت
۱۳۷	۶-۴- عدالت و مکان
۱۳۹	۷-۴- موانع تحقق عدالت
۱۳۹	۸-۴- عدالت فضایی
۱۴۳	۹-۴- ساختار و الگوهای عدالت فضایی
۱۴۶	۱۰-۴- عدالت اجتماعی

- ۱۴۸-۱۱-۴- جغرافی دانان حوزه مطالعات عدالت فضایی و اجتماعی
- ۱۴۸-۱-۱۱-۴- دیوید هاروی
- ۱۵۰-۲-۱۱-۴- جان رالز
- ۱۵۲-۱۲-۴- نابرابری فضایی
- ۱۵۵-۱۳-۴- عدالت و نابرابری در سکونتگاه‌های شهری
- ۱۵۶-۱۴-۴- عدالت و برنامه‌ریزی شهری
- ۱۵۹-۱۵-۴- اصول و معیارهای عدالت فضایی در شهر
- ۱۶۲-۱۶-۴- عدالت و برنامه‌ریزی روستایی
- ۱۶۴-۱۷-۴- عدالت و آمایش سرزمین
- فصل پنجم: رابطه عدالت فضایی با امنیت و جرم (در محیط‌های شهری)
- ۱۶۸-۱-۵- مفاهیم نابرابری در فضای شهری
- ۱۷۰-۲-۵- جرایم شهری، زمینه‌ها، پراکنش جرایم شهرها
- ۱۷۲-۳-۵- فضای شهری و جرم
- ۱۷۵-۱-۳-۵- رشد جمعیت شهری و جرم
- ۱۷۸-۲-۳-۵- تراکم شهری و نرخ جرم
- ۱۷۹-۴-۵- کانون‌های جرم خیز شهری
- ۱۸۳-۵-۵- فقر و محرومیت و جرایم شهری
- ۱۹۰-۶-۵- الگوی‌های جرایم در سکونتگاه‌های شهری
- ۱۹۴-۷-۵- نابرابری فضایی، بی‌عدالتی و تبعیض اجتماعی در جرایم شهری
- ۱۹۵-۸-۵- نابرابری فضایی و امنیت شهری
- ۱۹۶-۹-۵- نابرابری فضایی و الگوهای بروز جرایم در شهرها
- ۱۹۷-۱۰-۵- حاشیه‌نشینی و جرایم شهری
- ۲۰۱-۱۱-۵- بی‌خانمان‌های شهری
- ۲۰۳-۱۲-۵- نظریه‌های مکانی جرم در شهرها
- ۲۰۳-۱-۱۲-۵- مکتب شیکاگو (بوم‌شناسی) و نابرابری شهری
- ۲۰۷-۲-۱۲-۵- دریافت نواحی بزه‌خیز شهری
- ۲۱۰-۱۳-۵- بررسی‌های موردی وضعیت جرایم شهری درباره عدالت فضایی شهری در دنیا
- ۲۱۵- منابع و مآخذ

پیش گفتار

در دنیای امروز به نسبت تغییرات صورت گرفته در ماهیت جرائم، مکان ها و فضاهای وقوع جرم نیز متحول شده است. مکان و فضای وقوع جرائم از منظر وسعت، قلمرو، ماهیت، تنوع، شکل تحولات گسترده‌ای کرده است. یکی از شاخص‌های تحول در ماهیت جرائم مسأله و مقوله مهمی به نام عدالت فضایی است. عدالت فضایی، جغرافیای ترین بُعد عدالت اجتماعی است که برای تحقق آن برنامه‌ریزان ناحیه‌ای، منطقه‌ای، شهری و روستایی با معضلات عدیده‌ای مواجه می‌شوند. در عدالت فضایی، مفهوم جغرافیایی و تولید اجتماعی فضا مدنظر است که در فرجام کنش بازیگران اجتماعی با آن ها، مختلف جغرافیایی و در قلمرو حیات جمعی شکل می‌گیرد و از این منظر دربر گرفته شده. تمام عرصه‌های حیات انسانی اعم از اقتصاد، سیاست، فرهنگ، هویت و... است. عدالت فضایی، کلیتی فراگیر به رعایت حقوق برابر انسان ها یا بازیگران اجتماعی، حفظ ریاستی، کرامت انسانی آنها، تأمین نیازهای اولیه زندگی و عزت نفس اجتماعی آنها توجه‌هایی دارد و این رو دستیابی به آن اسطوره‌ای فراموش شده، خاطره‌ای تاریخی و آرسنی در از دسترس ملحوظ می‌شود.

حاکم بودن عدالت فضایی در یک فضای جغرافیایی از مقدمات توسعه پایدار در تمام حوزه‌ها و زیرحوزه‌های توسعه تلقی می‌شود. یکی از اهم شاخص‌های اثرپذیر از گفتمان عدالت فضایی، جرم و بزه است. در تحلیل سای فضا، رابطه بین جرائم و سطح عدالت فضایی در قالب الگوهای محیطی (طبیعی و انسانی) مورد مکانی پیدا کرده و راه کارهای مکان‌مبنا برای برون رفت یا تعدیل وقوع جرائم، ارائه می‌کند. جغرافی دانان در جایگاه مشاوران و همیاران نیروهای پلیس و برنامه‌ریزان منطقه‌ای با اتکا به توان ذاتی و علمی خود در درک نظام‌ها و روابط مکانی و فضایی پدیده‌های طبیعی و انسانی و استفاده بهینه از فنون، روش‌ها و ابزارهای متنوع جغرافیایی مثل نقشه‌نگاری جرائم و پایگاه داده‌های جغرافیایی، سامانه‌های موقعیت‌یابی، سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی و... می‌توانند نقش بی‌بدیلی را در الگوسازی روابط فضایی بین جرائم و عدالت اجتماعی ایفا کنند.

در کتاب حاضر تلاش شده گام هایی در راستای تبیین رابطه عدالت فضایی و جغرافیای جرم برداشته، و بر مبنای سرفصل مصوب، جایگاه عدالت فضایی در پراکنش فضایی جرائم در قلمروهای مختلف جغرافیایی تحلیل شود. در همین راستا مطالب کتاب در پنج فصل ارائه شده است.

فصل اول: در این فصل بر مفاهیم، تعاریف، اصول و مبانی مکان و فضا و در نهایت به تشریح مکان ها و فضاهای جغرافیایی پرداخته شده است.

فصل دوم: در این فصل تلاش شده ارکان و شاخص های امنیت و جرم، تعاریف و مفاهیم، دو مقوله، مکاتب جرم شناسی و نظریه های پراکندگی جرم مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

فصل سوم: در این فصل تأثیرات و روابط شرایط محیطی در وقوع انواع جرائم، مکاتب و نظریه های روابط بکار و جرم و تأثیرات محیط در الگوهای رفتاری انسان ها مورد بحث قرار گرفته است.

فصل چهارم: در این فصل مدل ها، عوامل و عدالت فضایی و مفاهیم آن، ساختار و الگوهای عدالت فضایی، عدالت اجتماعی، برابری محیطی و جغرافیایی در محیط های شهری، روستایی و در نهایت نظریه پردازان حوزه مطالعات عدالت اجتماعی و فضایی مورد بحث قرار گرفته است.

فصل پنجم: در این فصل به ارتباط عدالت فضایی با امنیت و جرم در سکونتگاه های شهری و تئوری ها و نظریه مکانی جرم در شهرها و در نهایت به بررسی مصادیق حاکم بودن عدالت فضایی و الگوی جرائم در شهرهای دنیا پرداخته شده است. از آنجایی اثر حاضر از محدود و اولین منابع علمی مکتوب به زبان فارسی در حوزه جایگاه مطالعات جغرافیایی در تحلیل فضایی الگوهای وقوع جرائم است، بی شک عاری از اشکالات علمی نیست. خالقان این اثر بر خود وظیفه می دانند از نظریات ارزشمند فرهیختگان فرزانه، استادان صاحب نظر و دانشجویان پژوهشگر برای رفع نواقص و معایب کتاب استفاده و با روی باز از انتقادات علمی استقبال کنند.

دکتر داود امینی

دکتر سیدعلی عبادی نژاد